

Jerusalem den 19 mars 2008

Kära vänner!

Idag för en vecka sedan kom jag tillbaka till Jerusalem efter mitt sedvanliga besök i Sverige. Under sex veckor hade jag glädjen att få undervisa och fira gudstjänster i många olika sammanhang och även att få träffa flera av er som nu läser dessa rader. Den här gången blev det enbart i den södra delen av landet. Därför fick jag inte uppleva det tvivelaktiga nöjet att se snö denna den varmaste vintern i mannaminne i Sverige. Men spirande snödroppar, krokus och påskliljor samt lärkans sång hann jag njuta av, och jag hoppas att ni nu känner hur våren nalkas Norden dag för dag.

Här i Jerusalem liknar den vissa dagar snarast svensk högsommar. Mandelträden är sedan länge överblommade, och nu pryds alléer och parker av färgsprakande körsbärsträd, och marken liknar mest en vacker orientalisk matta sammansatt av vårgrönt med inslag av anemoner, cyklamen och otaliga vårblomster i

"Inte ens Salomo i all sin prakt var klädd som en av dem..." (Matt 6:29)

en rik färgpalett. Jag bifogar några bilder från en liten utflykt i Jerusalem med omgivningar för några dagar sedan. När dessa rader skrivs är det "ovanligt varmt för årstiden", vilket innebär närmare tjugofem grader. För att så till sist riktigt spetsa till min beskrivning av denna ljuva årstid måste jag berätta att försäljarna på grönsaksmarknaden lockar med drivor av färska jordgubbar!

Den kristna påsken kommer tidigt i år - så tidigt att det endast är de västerländska kristna som hinner med. Den ortodoxa kyrkogemenskapen som följer en annan kalender firar påsk först om en månad. Det gör också judarna, eftersom detta år - 5768 - är skottår. Eftersom de bibliska månaderna följer månen, kan man inte bara skjuta in en dag vart fjärde år som vi gör. I stället måste man emellanåt skjuta in en hel månad, varför ett judiskt skottår har tretton månader. Påskmånaden *nisan* börjar därför vid nästa nymåne den 6 april, och först den 19 april är månen full - uttågets natt enligt 2 Mosebok 12.

"När fikonträdet skjuter blad jag väntar glad på sommarns ljusa tider..." (Sv. ps. 424:2)

Likväl präglas denna vecka inte bara av vårt eget kristna påskfirande med palmsöndagsprocession från Betfage över Olivberget in i Jerusalem, skärtorsdagsgudstjänst med efterföljande vandring ut till Getsemane, långfredagsvandring på Via Dolorosa till Gravkyrkan och påskdagens morgonhögmässa på Olivberget med utsikt över Juda öken ned mot Jeriko och Jordandalen. Det råkar också vara

så att den judiska purimfesten infaller på långfredagen i år. Så under skärtorsdagskvällen läses med glädje och gamman Esters bok i synagogorna, och redan nu ser vi barn på gatorna utklädda till Ester och Mordechai och andra figurer från biblisk och modern tid. Dessutom infaller även en muslimsk högtid på torsdag, *eid al-mawled an-Nabbawi*, profeten Muhammeds födelse. Denna ansamling högtider är så typisk för Jerusalem, som kan kallas den heliga staden inte bara på grund av dess märkliga historia utan också genom att så många människor än idag på olika språk och av olika anledningar i denna stad ständigt lyfter blicken mot himlen i andakt, bön och lovsång.

Sambandet mellan purim och långfredag väcker många tankar om relationen mellan judar och kristna. I den episteltext (Efesierbrevet 2:12-16) som lästes i Sveriges kyrkor i söndags, Palmsöndagen, står det bland annat att Jesus genom sin död på korset har "rivit skiljemuren, fiendskapen" mellan judar och hedningar. Problemet är dock att det sedan står att han har "upphävt lagen med dess bud". När jag själv skulle predika över denna text i lördags kväll, vändades jag över hur lätt den kan missförstås och vantolkas, och hur lätt den då leder till

förakt för det folk som fortsatt hålla fast vid "lagen". Redan själva översättningen "lagen" leder våra tankar fel, eftersom det ordet betecknar Guds uppenbarelse - det som vi brukar kalla "Guds ord". Skulle Jesus när han dog på korset ha upphävt "lagen", har han givetvis också upphävt judendomen. Och just så har texten tolkats fram till dessa dagar. Jag befärdar också, att många av dem som över huvud taget predikade över denna text i söndags utlade den så. För många kristna har "lagen" blivit lika med själva motsatsen till evangelium.

Med en sådan tolkning är det givetvis inte underligt att korset i själva verket har kommit att bli själva symbolen för fiendskapen mellan judar och kristna. För lika självklart som korset är i de flesta kyrkor och kapell världen över, lika självklara är förbundets tavlor - alltså symbolen för "lagen" - i världens synagogor. Och är det någon symbol som man aldrig någonsin kan finna i en synagoga, så är det korset.

Detta med "lagen" må vara en obetydlig sak för kristna. Men för det judiska folket betecknar ordet alltså *Guds* ord och handlar om liv och död. Genom att hålla fast vid buden har de överlevt som folk. Och genom denna sin trohet har de också "korsfästs", vilket purimfesten är en påminnelse om. I Esters bok läser vi om den första kända förintelsen av judar i hela den då kända världen, "från Indien ända till Kush" (Ester 1:1). "Alla judar, unga och gamla, barn och kvinnor, skulle förgöras, dödas och utplånas..." (Ester 3:13). - Varför? Vad hade de begått för ett fruktansvärt brott? Landsförräderi? - Nej, svaret är märkligt nog bara detta, att de levde som judar: "De håller sig för sig själva. Deras lagar liknar inget annat folks" (Ester 3:8). Att hålla fast vid att "lagen" inte kan upphävas, det var deras brott!

Ett helt bibliotek kunde skrivas om hur historien sedan har upprepat sig, inte minst i kristna länder. En av antisemitismens djupaste rötter har att göra med förakt för den judiska "lagen". Det är därför viktigt att man verkligen utlägger en sådan text som den man läste i kyrkorna i söndags ansvarsfullt. Annars borde texten inte alls läsas. Den måste läsas i ljuset av andra texter, exempelvis Jesu ord i bergspredikan: "Tro inte att jag har kommit för att *upphäva* lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att *upphäva* utan för att *uppfylla*" (Matt 5:17). Uppfylla får alltså inte utläggas så att det innebär *upphäva*. Utsagan om den nedbrutna skiljemuren innebär i korthet att icke-judar nu kan komma in i förbundet med Gud utan att leva som judar. I den meningen - men endast i den meningen - har Jesus "upphävt lagen". Orden riktar sig ju inte

"Jag ser hans spår varhelst en kraft sig röjer, en blomma doftar och ett ax sig böjer..." (Sv. ps. 305:2)

till judar utan till dem som var "utanför medborgarskapet i Israel, utan del i förbunden och deras löfte, utan hopp och utan Gud" (Ef 2:12). Vi icke-judar bör alltså utifrån denna text enbart känna tacksamhet för att vi "som en gång var långt borta" nu fått komma nära (Ef 2:13).

Vårens Romresa den 5-10 maj är redan nu fullbokad. Men det går bra att boka sig för nästa resa som äger rum 27 oktober - 1 november. Denna fördjupningsresa är numera antagen av Sensus (tidigare SKS, Svenska Kyrkans Studieförbund) som en fortbildningskurs. För mer information går det bra att kontakta Ulla Terling, 08-58036776; ulla.terling@comhem.se; se också Sonia Schlossmans hemsida www.romajudaica.nu

Ibland undrar jag om jag är för personlig i dessa rundbrev. Men jag kan inte hjälpa att jag upplever er som får dem som en nära vänskapskrets. Därför må det vara mig tillåtet att till sist berätta något om höjdpunkten under min vistelse i Sverige - Mamma Ingers 90-årsdag den 28 februari. Högtiden firades inom den närmaste familjen med 88 års skillnad mellan jubilarer och den yngste familjemedlemmen, barnbarnsbarnet Fredrika.

Det är väl inte så många förunnat att få se sina föräldrar uppnå en så ansevärd ålder, och det är extra stort med tanke på hur sjuk Mamma var för endast ett och ett halvt år sedan och hur bra hon nu är. Jag näst intill avundas hennes minne, och hennes glädje och tacksamhet över varje ny dag är en verklig förebild för oss. Som något av ett valspråk inför födelsedagen hade hon valt de kända orden av Lina Sandell, "Jag kan icke räkna dem alla, de prov på Guds godhet jag rönt..." (Sv. ps. 260), och visst kunde vi alla med glädje och tacksamhet instämma i de orden! Till er som på olika sätt kommit ihåg henne, vill jag å hennes och mina egna vägnar framföra ett mycket varmt tack!

Till sist vill jag önskar er *chag purim sameach* och en ljus och välsignad påskhögtid. Med de varmaste hälsningar från Jerusalem,

Er tillgivne,

"Jag kan icke räkna dem alla..."

”Du är Petrus, Klippan...” (Matt 16:18)

Under årets sommarkurs ska vi belysa den gestalt som är den näst viktigaste personen i Nya testamentets evangelier. Petrus är utan tvekan den mest färgstarke i lärjungaskaran, både hängiven och hetlevrad. Det är han som tar till svärdet i Getsemane för att försvara Jesus, och det är också han som förnekar honom på översteprästens gård. Men förnekaren blir också klippan. Tillsammans med Paulus blir han den mest kände av apostlarna.

Vi kommer att följa lärjungen och aposteln Petrus på den märkliga vägen från Galileens stränder till världsstaden Rom. Vem var han – som jude, lärjunge till Jesus, apostel och martyr? Vad är ”Petrusevangeliet”? Vad vet vi om framväxten av de olika ämbetena under den första kristna tiden – apostlar, profeter, kringvandrande lärare, diakoner, presbyterer, biskopar? Och vi ska också ställa frågan till oss själva: På vilket sätt är du och jag Petrus?

Vi tror att Petrus kan hjälpa oss att förstå den tidigaste kyrkohistorien och relationen mellan judar och kristna under några intensiva och samtidigt vilsamma studiedagar i en underbar miljö.

Kursen äger rum på **Stiftsgården i Skellefteå** den **24 – 27 juni** och på **Helsjöns folkhögskola** (mellan Borås och Varberg) i södra Västergötland veckan därefter, den **30 juni – 3 juli**.

För närmare information:

Stiftsgården i Skellefteå, Brännavägen 25, 931 44 Skellefteå; www.stiftsgarden.se
Anmälan görs till Anna-Greta Norén, Älvsbyvägen 1585, 941 92 Arnemark;
tel. 0911-71065; ag.noren@spray.se

Helsjöns folkhögskola, 519 89 Horred; tel. 0320-87440;
helsjon@helsjon.fhsk.se; www.helsjon.fhsk.se

Sprid gärna denna inbjudan vidare! Vi ser med glädje fram emot att få träffa både gamla och nya vänner till sommaren!

Varmt välkomna!

Göran Larsson

Jesper Svartvik

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer:
Adress i Israel: Hatekufa 17/4, 92628 Jerusalem;
tel. 00972-2 648 1979 eller 00972-50 685 0346 (mobil)
E-postadress: goran.larsson@judiskkrstnarelationer.se
Hemsida: www.judiskkrstnarelationer.se
PlusGiro (Postgiro) 195 85 45-4